

27 жовтня

День української писемності та мови

День української писемності та мови — свято розвитку державної мови, яке щороку відзначається в Україні 27 жовтня. За церковним календарем по новому стилю (григоріанський та новоюліанський) — день вшанування пам'яті Преподобного Нестора-Літописця — послідовника творців слов'янської писемності Кирила і Мефодія та автора першого літопису, що описує історію Київської Русі.

Державне свято було започатковано 6 листопада 1997 року Указом Президента «Про День української писемності та мови» на підтримку «ініціативи громадських організацій та з урахуванням важливої ролі української мови в консолідації українського суспільства.

День української писемності та мови традиційно святкували 9 листопада. Та з 2023 року дата свята змінилася — Україна відзначає День української писемності та мови 27 жовтня. Перенесення пов'язане з переходом Православної церкви на новоюліанський календар, згідно з яким дати неперехідних свят змістилися на 13 днів раніше. Тож день пам'яті Нестора Літописця випадає на церковне свято 27 жовтня.

Українська мова становить величезну культурну цінність, що створювалася протягом століть багатьма поколіннями українського народу в особі кращих його представників — передових письменників, вчених і культурних діячів.

Українська мова належить до слов'янської групи індоєвропейської мовної сім'ї. Число мовців — понад 40 мільйонів, більшість яких живе в Україні. Поширена також у Молдові, Польщі, Румунії, Словаччині, США та інших країнах, де мешкають українці. Українська входить до третього десятка найпоширеніших мов світу. Окрім того, вона є результатом інтеграції трьох діалектів праслов'янської мови — полянського, деревлянського та сіверянського. Для запису нашої мови використовують адаптовану кирилицю, зрідка — латинку в різних варіантах. Із погляду лексики найближчою до української є білоруська мова, потім польська і словацька.

Щодо початку писемності в українських землях тривають наукові дискусії. Археологічні знахідки засвідчують наявність писемних знаків на глиняному посуді, пряслицях, зброї тощо, ще за трипільської доби.

Сучасна літературна українська мова з'явилася в XVIII столітті. Першим твором, який було написано з її використанням, вважається «Енеїда» Івана Котляревського. Остаточно закріпив українську розмовну мову в літературних творах поет Тарас Шевченко.

У День української писемності та мови традиційно проводяться різноманітні заходи. Усі вони присвячені темі писемності та грамотності. Щорічно, на Українському радіо відбувається Всеукраїнський радіодиктант національної єдності, який має на меті об'єднати усіх небайдужих навколо українського слова. До написання диктанту долучаються відомі люди, політики, митці, військові, студенти, школярі та всі охочі.

Упродовж століть українська мова, так само як і її носій — український народ, зазнавала суттєвих утисків і заборон з боку різних держав, залежно від того, під чиєю владою опинялася Україна.

Нині українська мова має державний статус. Мовна політика, як одна із складових частин державної, спрямовується на забезпечення оптимального функціонування української мови в усіх сферах життя українського суспільства, їх подальшого розвитку і взаємодії.

ЦІКАВІ ФАКТИ ПРО УКРАЇНСЬКУ МОВУ

- Щороку до цієї дати стартує конкурс ім. Петра Яцика, у якому беруть участь знавці української мови з 20 країн світу. Їхня загальна кількість складає приблизно 5 млн. чоловік.
- Рекордсменом серед перекладених творів є «Заповіт» Т. Г. Шевченка. Починаючи з 1845 р., його перекладали на різні мови 147 разів.
- До недавнього часу українська мова нараховувала приблизно 276 тисяч слів. Але стрімкий розвиток в останні роки суттєво збільшив цю кількість на декілька сотень.
- За лексичним запасом найбільш близькими до української мови є: білоруська (84%), польська (70%) та сербська (68%).
- Українська мова вважається найбагатшою на зменшувальні форми. Навіть у сучасному гімні країни зустрічається слово «воріженьки». Хоча слід зазначити, що у версіях 1862 р. та 1865 р. ще вживалося «вороги».
- Українська мова входить у тридцятку найпоширеніших у світі мов, кількість людей, які розмовляють українською – більше 40 мільйонів.
- В українській мові, на відміну від решти східнослов'янських мов, іменник має 7 відмінків, один з яких – кличний.
- 448 р. візантійський історик Пріск Панійський, перебуваючи в таборі гунського володаря Аттили на території сучасної України, записав слова «мед» і «страва». Це була перша згадка українських слів.
- В українській мові найбільша кількість слів починається на літеру «П». Найменш уживаною літерою українського алфавіту є літера «Ф».
- Серед слів найчастіше використовують іменник – «рука», прикметник – «великий», дієслово – «бути» і серед займенників – «він».
- Найдовше слово в українській мові складається з 30 літер! Спробуйте вимовити: «дихлордифенілтрихлорметилметан» (це хімікат для боротьби зі шкідниками).
- В українській мові безліч синонімів. Наприклад, слово «горизонт» має 12 синонімів: обрій, небозвід, небосхил, крайнебо, круговид, кругозір, кругогляд, виднокруг, видноколо, виднокрай, небокрай, овид. У «Короткому словнику синонімів української мови», де зібрано 4279 синонімічних рядів, найбільше синонімів має слово «бити» – аж 45!
- Найстаріший літературний збірник, написаний українською мовою, датується 1571 р. Баладна пісня «Дунаю, Дунаю, чому смутен течеш?» була включена у граматику Яна Богослова. Але через смерть автора ця книга не побачила світ. Першим надрукованим «Букварем» вважається підручник Івана Федорова, який зараз знаходиться у бібліотеці Гарварду.
- Українську офіційно визнали літературною після видання «Енеїди» Івана Котляревського. Тож Котляревського вважають основоположником нової української мови

Слова росли із ґрунту, мов жита
Добірним зерном колосилась мова
Вона як хліб. Вона мені свята
І кров'ю предків тяжко пурпурова
Ліна Костенко